

Identifying the Counseling Needs of Parents of First Year High School Students in Order to Develop an Educational Package and Executive Guide.

Hojjat Elah Vatan Dost *

Ph.D. student, Counseling Department, Central Tehran Branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran

Mozhgan Mardani Rad

Assistant Professor, Department of Educational Psychology, Faculty of Psychology and Educational Science, Central Tehran Branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran

Javadi Mohamadjafar

Assistant Professor, Department of Educational Psychology, Faculty of Psychology and Educational Science, Central Tehran Branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran

Afsaneh Ghanbari Panah

Assistant Professor, Department of Educational Psychology, Faculty of Psychology and Educational Science, Central Tehran Branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran

Abstract

The current research was conducted with the aim of identifying the counseling needs of parents of first year high school students in order to develop an educational package and executive guide. This research is fundamental and qualitative in terms of method. The research sample in the first stage includes: theoretical foundations and related research articles, and the second stage includes: 30 available parents until saturation. Data collection tools: The first category includes: all related words and themes taken from the research background and the second category includes: texts and themes from semi-structured interviews. Analysis method: from the inductive type of "systematic analysis of foundation data", the data obtained from the study of the above texts are coded in the form of open, categorical

* Corresponding Author: Vatandoust1968@gmail.com

How to Cite: Vatan Dost., H. Mardani Rad, M., Mohamadjafar, J., Ghanbari Panah, A. (2023). Identifying the Counseling Needs of Parents of First Year High School Students in Order to Develop an Educational Package and Executive Guide., *Journal of Culture of Counseling and Psychotherapy*, 15(58), 187-232. DOI: 10.22054/qccpc.2024.75422.3181

and theoretical codes using the content analysis method. The extracted needs and themes were provided to 5 expert and three examples of the most important minor needs of theirs include: increasing children's self-awareness skills, emotion regulation and management, and correct parent-child communication, which was compiled in the form of an educational package and executive guide. evaluators, which were approved after presenting some suggestions. The findings showed. The most important counseling needs of parents are in four general components, respectively: psychological-social/psychological-emotional/cognitive-educational/moral-spiritual needs. Conclusion: This package as executive and educational suggestions can provide counseling services for parents as well as the progress of students, to respond to their needs appropriately.

Keywords: Need Assessment, Consulting Services, Educational Package, Executive Proposals, Parents.

شناسایی نیازهای مشاوره‌ای والدین دانش‌آموزان دوره اول متوسطه به منظور تدوین بسته آموزشی و راهنمای اجرایی

دانشجوی مقطع دکتری، گروه مشاوره، واحد تهران مرکزی، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران

حجت اله وطن دوست *

استادیار گروه مشاوره، واحد تهران مرکزی، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران

مژگان مردانی‌راد

استادیار پایه پانزدهم، عضو هیئت علمی وزارت علوم (استاد مدعو).

محمدجعفر جوادی

استادیار گروه مشاوره، واحد تهران مرکزی، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران

افسانه قنبری‌پناه

چکیده

پژوهش حاضر باهدف شناسایی نیازهای مشاوره‌ای والدین دانش‌آموزان دوره اول متوسطه به‌منظور تدوین بسته آموزشی و راهنمای اجرایی انجام گرفت. این پژوهش از نوع بنیادی و از نظر روش، کیفی است. نمونه پژوهشی در مرحله اول شامل: مبانی نظری و مقالات پژوهشی مرتبط و مرحله دوم شامل: والدین در دسترس به تعداد ۳۰ نفر تا حد اشباع است. ابزار گردآوری داده‌ها: دسته اول شامل: تمامی لغات و مضامین مرتبط برگرفته از پیشینه پژوهشی و دسته دوم شامل: متون و مضامین حاصل از مصاحبه نیمه ساختار است. روش تجزیه و تحلیل: از نوع استقرایی «تحلیل نظام‌مند داده بنیاد» که داده‌های حاصل از مطالعه متون فوق در قالب کدهای باز، مقوله‌ای و نظری به روش تحلیل محتوا کدگذاری شده‌اند. نیازها و مضامین استخراج شده در اختیار ۵ ارزیاب خبره قرار گرفت که پس از ارائه برخی پیشنهادها، مورد تأیید قرار گرفت. یافته‌ها نشان داد: که مهم‌ترین نیازهای مشاوره‌ای والدین در چهار مؤلفه کلی به ترتیب شامل: نیازهای روانی - اجتماعی/روانی - عاطفی/شناختی - تحصیلی/اخلاقی - معنوی قرار دارند و سه نمونه از مهم‌ترین نیازهای جزئی آنان به ترتیب شامل: افزایش مهارت خودآگاهی فرزندان، تنظیم و مدیریت هیجان و ارتباط

* نویسنده مسئول: Vatandoust1968@gmail.com

صحيح والد-فرزندى مى‌باشند كه در قالب بسته آموزشى و راهنماى اجرايى تدوين شد. نتيجه‌گيرى: اين بسته به‌عنوان پيشنهادهائى اجرايى و آموزشى مى‌تواند خدمات مشاوره براى والدين و همچنين پيشرفت دانش آموزان را فراهم نمايد تا به نيازهايشان به‌صورت مناسب پاسخ دهد.

كليدواژه‌ها: نياز سنجى، خدمات مشاوره‌اى، بسته آموزشى، پيشنهادهائى اجرايى، والدين..

مقدمه

در بین تمامی نهادها و مؤسسات اجتماعی، خانواده مهم‌ترین و اثربخش‌ترین نقش‌ها را دارا است. خانواده طبیعی‌ترین و مشروع‌ترین واحد تولیدمثل و فراگیرترین واحد اجتماعی به شمار می‌آید؛ زیرا همه اعضای جامعه را در برمی‌گیرد؛ به عبارت دیگر خانواده دارای اهمیت تربیتی و اجتماعی است (نوابی نژاد، ۱۳۹۶). در واقع نقش والدین، همپای تغییرات زیستی، روانی، شناختی، عاطفی و اجتماعی نوجوان از یک سو و از سویی با توجه به تغییرات سریع در عرصه فناوری رسانه‌ای، بایستی تغییر کند. تا روابط بین والد و فرزند همدلانه و توأم با درک متقابل و در نهایت تأمین‌کننده نیازهای فرزندان باشد (آلن کار ۲۰۰۰ به نقل از تبریزی، ۱۳۸۹). متغیر مهم در این پژوهش، نیازهای مشاوره‌ای والدین است که از طریق مصاحبه با آنان به دست آمده است. در واقع شناخت جامع و مستمر از نیازهای روان‌شناختی و مشاوره‌ای والدین ارائه خدمات مشاوره را تسهیل و مؤثرتر می‌کند. (منظور از نیازهای روان‌شناختی و مشاوره‌ای والدین در این پژوهش، یافته‌های حاصل از پژوهش حاضر است که در مبحث یافته در جدول شماره ۴ به طور مفصل به آن پرداخته شد.) پاسخگویی به نیازهای تربیتی و مشاوره‌ای والدین دانش‌آموزان دوره اول متوسطه (دوره نوجوانی) به عنوان یک ضرورت، تلاشی است مستمر برای دستیابی به یکی از اهداف مهم در نظام راهنمایی و مشاوره. این تلاش را می‌توان در راستای بعضی از فصول سند تحول آموزش و پرورش نیز مشاهده کرد. برای مثال در فصل سوم، آمده است که ارائه خدمات مشاوره تربیتی در کلیه سطوح تحصیلی برای افزایش سلامت جسمی و روحی دانش‌آموزان ضروری است. همین‌طور در فصل چهارم، ارائه خدمات مشاوره‌ای به خانواده‌های آسیب‌پذیر و آسیب‌زا برای همسوسازی اهداف و روش‌های تربیتی خانواده و مدرسه مورد تأکید قرار گرفته است. در فصل ششم نیز، تهیه و تدوین محتوای آموزشی برای دانش‌آموزان جهت آشنایی با ویژگی‌ها، نیازها و وظایف خانواده در چارچوب ارزش‌ها و معیارهای اسلامی مطرح گردیده. در فصل شانزدهم، توجه کافی به شرایط

روحی دانش آموزان در سنین بلوغ و ارائه مشاوره و آموزش‌های دینی و اخلاقی متناسب به آن‌ها عنوان شده است (سند تحول بنیادین آموزش و پرورش، ۱۳۹۰). به‌علاوه با توجه به قانون برنامه پنج‌ساله توسعه جمهوری اسلامی ایران (۱۳۹۴-۱۳۹۰) در ماده ۱۹ و ردیف ۱۱، تقویت و گسترش نظام مشاوره دانش‌آموزی و خانواده جهت تحقق سلامت روانی آنان مورد تأکید قرار گرفته است (مخاطب، ۱۳۹۵). در بحث مشاوره می‌توان گفت، مشاوره، حرفه‌ای است که می‌کوشد به افراد، زوج‌ها، خانواده‌ها و گروه‌ها برای برخورد با انواع مشکلات کمک کند (تریسی‌ای. پروت و ملانی جی. وادکینز، ۲۰۱۴). به نقل از نوابی نژاد و همکاران، (۱۳۹۵). همین‌طور، نوجوانی دوره‌ای از رشد است که با بلوغ آغاز می‌شود و با شروع دوره بزرگ‌سالی خاتمه می‌یابد. نوجوانی زمانی خاتمه می‌یابد که نوجوان از نقش عادی دانش‌پژوهی خود دست کشیده و یک یا چند نقش بزرگ‌سالی را به عهده می‌گیرد (رایس، فیلیپ، ۲۰۰۱، به نقل از فروغان، ۱۳۹۹). در خصوص ضرورت انجام این مطالعه به‌طور دقیق و صریح می‌توان گفت. با توجه به این که در سال‌های اخیر شاهد سرمایه‌گذاری‌های قابل توجهی در زمینه گسترش مؤسسات آموزشی دانش‌بنیان، مراکز آموزشی استعدادهای درخشان، به‌ویژه کلاس‌های آماده‌سازی برای رقابت در کنکور و تدوین کتاب‌های فراوان در این زمینه‌ها هستیم، توجه چندانی به مسائل و دغدغه‌های والدین در زمینه‌های رفتاری، روان‌شناختی و اخلاقی نشده یا اگر اقدامی صورت گرفته است، به‌احتمال زیاد به مهم‌ترین نیازهای آن‌ها توجه نشده و یا از کارآمدی لازم برخوردار نبوده است، به همین دلیل، امروزه شاهد پیامدهای ناخوشایندی از جمله: گسترش آسیب‌های اجتماعی در فضای واقعی و مجازی، پایین آمدن سن مصرف سوء مواد مخدر و سایر ناهنجاری‌های رفتاری و روانی، افزایش انحرافات اخلاقی و افزایش تعارضات خانوادگی و گاهی انتخاب ناصحیح رشته‌های تحصیلی هستیم. عدم توجه کافی به دغدغه‌ها و نیازهای آنان به‌عنوان یک خلأ در برنامه‌ها و فعالیت‌های خدمات مشاوره‌ای دیده می‌شود. لذا ضرورت دارد. با شناسایی مهم‌ترین نیازها در هر برهه از زمان،

راهکارهای مناسب مشاوره‌ای ارائه شود. با توجه به مطالب فوق، مسئله عمده و یا موقعیت نامعین که پژوهشگر درصدد رفع آن برآمده، شناخت مطلوب از نیازهای مشاوره‌ای والدین در عصر فناوری اطلاعات، فراصنعتی و پیچیدگی روابط انسانی است. به طوری که از نظر ریچارد بلیک (۲۰۱۸) ارزیابی نیازهای مشاوره‌ای افراد، مبنای مهمی برای توسعه و ارزیابی خدمات مشاوره است. از این رو پژوهش حاضر با شناسایی نیازهای مشاوره‌ای والدین (نیازهای عمده و پرتکرار «جنبه نوآورانه پژوهش») و به دنبال آن تدوین سه نمونه از بسته آموزشی به‌عنوان الگوی کار مشاوران و رهنمودهای اجرایی، می‌تواند پاسخگوی بخشی از نیازهای مشاوره‌ای والدین باشد.

مبانی نظری و پیشینه تحقیق

مبنای مطالعه در این پژوهش به شیوه داده‌بنیاد می‌باشد، به نحوی که یافته‌های برگرفته از پاسخ مصاحبه‌شوندگان (والدین دانش‌آموزان) در خصوص نیازهای مشاوره‌ای فرزندان، اساس تحقیق حاضر را تشکیل می‌دهد که در بخش یافته‌ها به آن پرداخته می‌شود. منتهی با توجه به مفاهیم مورداستفاده در این پژوهش (که شامل: خانواده، نیاز، نیازسنجی، مشاوره و نوجوان است) با توجه به رعایت حجم مقاله به تعاریف و اهمیت آن‌ها اشاره می‌شود.

خانواده یک سازمان اجتماعی است که روابط میان اعضای آن مهم‌ترین عنصر شکل‌دهنده به این سازمان است. نوع روابطی که میان اعضای هر خانواده حاکم است، فضایی ایجاد می‌کند که در آن عواطف، احساسات، افکار و رفتارها، زاده می‌شوند و متقابلاً بر روابط موجود در خانواده اثر می‌گذارد (احمدی، ۱۳۹۴). جو عاطفی خانواده به روابط والدین با فرزندان و چگونگی ارضای نیازهای عاطفی فرزند اشاره دارد که در این راستا لازم است، خانواده محیط سالم و آرامی برای فرزندان باشد تا نحوه برخورد با مسائل و مشکلات اجتماعی را یاد بگیرند و بتوانند از راه معقول به حل آن بپردازند (بودوسکی و

یون، ۲۰۱۰). نتایج مطالعات نشان می‌دهد که جو خانواده بر سلامت جسمانی، اجتماعی و هیجانی کودکان مؤثر است (وودز، روبرسون و پریتز، ۲۰۲۰). اهمیت خانواده به اندازه‌ای است که سلامت و بالندگی هر جامعه وابسته به سلامت و رشد خانواده است. هر خانواده وضعیت و فضای عاطفی منحصر به فرد دارد و روش اداره و نوع عملکرد آن‌ها با یکدیگر متفاوت است (مانسفیلد، دیالی و کیتنر، ۲۰۱۳). عملکرد خانواده یکی از شاخص‌های مهم تضمین‌کننده زندگی و سلامت روانی خانواده و اعضای آن است و رابطه منفی آن به‌عنوان یکی از مهم‌ترین عوامل ایجادکننده و نگهدارنده اختلالات روحی و هیجانی افراد مطرح می‌شود (داینه و همکاران، ۲۰۱۷). بر این اساس شناخت از خانواده، فرزندان و نیازهای مشاوره‌ای آنان می‌تواند موجب بهبود خدمات مشاوره باشد. مؤلفه مهم در ادبیات این تحقیق مفهوم نیاز و نیازسنجی می‌باشد که به تعریف آن‌ها پرداخته می‌شود. نیاز، تنشی همراه با نارضایتی است که با یک الزام (زیستی، روان‌شناختی یا اجتماعی) هدایت‌شده در جهت طبقه‌ای از اشیای ارضاکننده همراه است و فرد را به جستجوی یک حالت تعادل ارضاکننده، از طریق دستیابی به اشیای متعلق به یک مجموعه معین، سوق می‌دهد (موکیلی، دانتزر، روبرت (۲۰۰۰) به نقل از گنجی و پیکانی، ۱۳۹۰). همینطور، نیازسنجی بخشی از برنامه‌ریزی است که اغلب برای بهبود وضعیت افراد، سازمان‌ها، آموزش و جوامع بکار گرفته می‌شود. البته نیازسنجی وقتی می‌تواند مؤثر واقع شود که متمرکز بر اهداف بوده و راه‌حل‌های شفاف و مشخصی برای رسیدن به نتایج مطلوب را به همراه داشته باشد (کافمن، ۲۰۱۴). بر این اساس، عدم تمیز نیازها باعث می‌شود تعیین اولویت‌ها نیز با اشکال مواجه گردد، بی‌توجهی به اولویت‌ها در گردآوری اطلاعات، مانع از انجام عملیات اصلاحی و جبرانی به هنگام، در اجرای برنامه می‌شود (مشایخ و بازرگان، ۱۳۹۰)؛ و در تعریف مشاوره، یانگتن (۲۰۱۱) مشاوره را رابطه حضوری بین مشاور و مراجع می‌داند

-
۱. Woods, Roberson & Priest
 2. Mansfield, Dealy & Keitner
 ۳. Dinh et al^{۹۶}
 ۴. Kavfman, R
 ۵. Yang Tan

که در آن مشاور با مشورت و تشویق، مراجع را در حل مشکلاتش کمک می‌کند (شفیع‌آبادی، ۱۳۹۷)؛ و هدف مشاوره این است که مراجع بتواند با شرایط زندگی سازگار شود، فشار روانی خود را کاهش دهد، به‌خوبی رشد کند و در روابط فردی‌اش با دیگران معنا پیدا کند (ولفل-الیزابت رینولدز، لوئیس ئی، پاترسون ۲۰۰۵ به نقل از سلیمانیان، نظری، ۱۴۰۰).

از این‌رو شناخت چالش‌های موجود دانش‌آموزان به‌ویژه دوره اول متوسطه به دلیل واقع‌شدن در مرحله حساس رشد شخصیت (بلوغ) و ضرورت پاسخگویی به انتظارات این مرحله، نیز ضرورت تصمیم‌گیری برای انتخاب رشته تحصیلی، حائز اهمیت است، زیرا هرگونه مداخله مشاوره‌ای نیازمند شناخت این چالش‌ها و نیازهای دانش‌آموزان و والدین آن‌ها است. برای مثال در پژوهشی با موضوع: «مطالعه پدیدار شناختی مشکلات رفتاری در دانش‌آموزان دبیرستانی» مشخص شد؛ که اولویت مشکلات دانش‌آموزان، چالش‌های هیجانی، اجتماعی و تحصیلی آن‌ها می‌باشد و پرداختن به مشکلات نوجوانان و ارزیابی از چالش‌ها و نیازهای روان‌شناختی متعدد آنان برای ارائه خدمات مشاوره‌ای لازم می‌باشد (فتحی آذر و همکاران، ۱۳۹۵). همین‌طور، در پژوهشی که توسط (مظاهری، ۱۳۹۳) با عنوان «بررسی نیازهای آموزشی والدین دانش‌آموزان دوره دوم متوسطه» انجام گرفت مشخص شد که میان نیازهای آموزشی والدین تفاوت معناداری وجود دارد. نیازها به ترتیب: مسائل تربیتی - رفتاری، تحصیلی - شغلی، تربیت جنسی و ازدواج، بهداشت جسمی و تغذیه‌ای بودند. به‌علاوه، نتایج پژوهشی که توسط سمیعی زفرقندی و همکاران، (۱۳۹۴) انجام شد، نشان داد که اولویت نیازهای اولیا دانش‌آموزان شامل: نیازهای جسمانی - بهداشتی، اخلاقی - مذهبی، روان‌شناختی - تحصیلی، اجتماعی - فرهنگی و اجتماعی - تربیتی است. غلامی و همکاران (۱۳۹۵) نیز در پژوهشی با موضوع «تدوین چارچوبی مفهومی برای نیازسنجی دانش‌آموزان متوسطه» نشان دادند: که ابعاد نیازهای

۱ Counseling

۲ Welfel, Elizabeth Reynolds

دانش‌آموزان در دو گروه کلی: نیازهای آموزشی مرتبط با برنامه درسی و محیط مدرسه و نیازهای حمایتی و عمومی قابل‌شناسایی است. در گروه اول، نیاز به راهنمایی برای ورود به دانشگاه بیشترین اهمیت را داشت؛ و در گروه دوم، نیازهای روان‌شناختی، جسمانی، اینترنت و نیازهای اقتصادی دارای بیشترین اهمیت بودند. همین‌طور (نیکلاس اسکولی، ۲۰۱۱) با مطالعه‌ای تحت عنوان: «ارزیابی نیازهای مشاوره‌ای دانش‌آموزان دبیرستانی». نیازهای مشاوره‌ای آنان را در سه حوزه به ترتیب، شامل: حوزه شغلی-دانشگاهی/تحصیلی-شخصی/اجتماعی شناسایی کرد. به‌علاوه نتایج بررسی انجام‌شده توسط نوابی نژاد (۱۳۸۷) به نقل از راهب (۱۳۹۰) نشان داد: که هر مرکز مشاوره باید خدمات خود را با توجه به ارزش‌ها، اهداف، نیازها و منابع، منطقه زیرپوشش خود، ارزیابی و برنامه‌ریزی کند؛ و در پژوهشی که توسط (شبان‌ی و همکاران، ۲۰۲۱) و (فاطمی و همکاران، ۱۳۹۸) با عنوان «اولویت نیازهای مشاوره‌ای دانشجویان» انجام گرفت. مشخص شد: نیازهای فردی و شغلی بیشترین نیازها و نیازهای عاطفی و خانوادگی کمترین نیازهای آنان بودند. به‌علاوه پژوهشی که توسط (جیوازولیا. تی، لئونتوپولواس، ترلیو اس، ۲۰۱۰)، (آتیک جی، یالچین آئی، ۲۰۱۰) و (کریمی. جی، کریمی. جی، امبوروگولی، ۲۰۱۴) با عنوان «اولویت نیازهای مشاوره‌ای دانشجویان» انجام گرفت. یافته‌های هر گروه پژوهشی به ترتیب شامل: ۱- نیازهای ارتباطی، مدیریت زمان، تصمیم‌گیری. ۲- آموزشی، ارتباطی، رشدی، شغلی. ۳- شغلی، آموزشی، فردی و مهارت‌های زندگی. به‌علاوه پژوهشی که توسط (دوگان. تی و اولونگک، ۲۰۱۲) انجام گرفت. مشخص شد؛ که نیازهای دانشجویان در طول زمان تغییر می‌کند. همین‌طور، نتایج پژوهش مشتاقی، کاظمیان مقدم (۱۳۹۶) محسنی و همکاران (۱۳۹۵)، شکورنیا و همکاران، (۲۰۱۵) نشان دادند: بین نیازهای مشاوره‌ای دانشجویان دختر و پسر در برخی حیطه‌ها تفاوت معنادار وجود دارد؛ و دختران به‌طور

۱Nicholas School

۲Giovazolias T, Leontopoulou S, Triliva S.

۳Atik G, Yalçın İ

۴Karimi J, Karimi G, Mburugu B

۵Dogan T. A Long

معناداری در تمام زمینه‌ها، نیازهای مشاوره بیشتری را مطرح کردند. با توجه به پیشینه پژوهشی، آگاهی از شرایط موجود مبنای مهمی برای ارتقاء خدمات مشاوره است.

سؤال تحقیق

- ۱- نیازهای مشاوره‌ای والدین دانش‌آموزان دوره اول متوسطه کدامند؟
- ۲- ساختار و محتوای بسته آموزشی مبتنی بر نیازهای مشاوره‌ای والدین چگونه است؟
- ۳- روایی محتوایی بسته آموزشی مبتنی بر نیازهای مشاوره‌ای والدین چگونه است؟
- ۴- راهنمای اجرایی حاصل از یافته‌ها پژوهش حاضر شامل چه مواردی می‌باشد؟

روش تحقیق

در پژوهش حاضر از روش کیفی، به شیوه استقرایی برای گردآوری داده‌ها استفاده شده است. این پژوهش به لحاظ هدف بنیادی است.

جامعه پژوهش: شامل دو بخش است: دسته اول شامل: مبانی نظری و پیشینه پژوهشی مرتبط، دسته دوم شامل: والدین دانش‌آموزان دوره اول متوسطه، از دبیرستان‌های پسرانه و دخترانه «به‌طور مساوی» از «مناطق ۱۰، ۱۲ و ۱۳» شهر تهران مشغول به تحصیل در سال تحصیلی ۱۴۰۰-۱۳۹۹ می‌باشد.

نمونه پژوهشی و روش نمونه‌گیری: انتخاب نمونه شامل دو مرحله بود. در مرحله اول، جستجوی مقالات داخلی و خارجی صورت گرفت. (ذکر برخی از مقالات در مبحث پیشینه پژوهشی آمد که خلاصه آن در جدول شماره ۳ «مبحث یافته‌ها» قابل مشاهده است) واحد نمونه‌گیری در این مرحله، کلیه لغات و مضامینی است که در حوزه نیازهای روان‌شناختی و مشاوره‌ای و تربیتی وجود دارد؛ و مرحله دوم شامل والدین در دسترس از مدارس فوق به تعداد ۳۰ نفر تا حد اشباع «به‌طوری که اشباع نظری نیز در داده‌ها حاصل

شد.» فرآیند دسترسی به مشارکت کنندگان به این شکل بود؛ که ابتدا از طریق مراجعه به مناطق فوق که در مبحث جامعه پژوهش به آن اشاره شد. سپس انتخاب مدارس پسرانه و دخترانه به طور مساوی، آنگاه نشست با مدیر هر واحد آموزشی با تشریح هدف و فرآیند پژوهش و جلب همکاری لازم، تنظیم زمان مناسب برای اجرای پروژه، سپس مصاحبه با والدین دانش‌آموزانی که علاقه‌مند به شرکت در این مطالعه بودند، صورت گرفت.

ابزار گردآوری داده‌ها: مرحله اول شامل: تمامی لغات و مضامین مرتبط برگرفته از پیشینه پژوهشی و دسته دوم شامل: متون و مضامین حاصل از مصاحبه نیمه ساختاراست. «که در مبحث تجزیه و تحلیل با رعایت حجم مقاله به آن اشاره شد.» در این پژوهش ۶ سؤال مربوط به مصاحبه نیمه ساختاریافته تدوین شد، برای تعیین روایی سؤالات مصاحبه از رویکرد قضاوت صوری و محتوایی مبتنی بر آراء ۴ نفر از خبرگان دانشگاهی در حوزه روانشناسی و مشاوره استفاده شد. ضریب صوری و محتوایی مصاحبه ۸۸٪ محاسبه شد که ضریب مطلوبی است.

جدول ۱. ارزیابی روایی صوری و محتوایی سؤالات مصاحبه

عوامل	ارزیاب ۱	ارزیاب ۲	ارزیاب ۳	ارزیاب ۴
انشاء سؤالات	۴	۵	۵	۴
انطباق سؤالات با مبانی نظری	۵	۴	۵	۵
انطباق سؤالات با محورهای تحقیق	۴	۵	۵	۴
کفایت سؤالات برای پوشش دادن اهداف	۴	۵	۴	۵
نیاز به اصلاح سؤالات	۴	۴	۵	۴
میانگین امتیازات	۴/۲	۴/۶	۴/۴	۴/۴
میانگین	۴/۴			
روایی	۸۸٪			

روش تجزیه و تحلیل داده: تحلیل کیفی به شیوه استقرایی «تحلیل نظام‌مند داده بنیاد» که داده‌های حاصل از مطالعه متون و مصاحبه با والدین که با استفاده از تحلیل مضمون به شیوه نظری و بازکدگذار شده‌اند. «که در مبحث یافته‌ها آمده است» به طوری که تحلیل

مصاحبه‌ها در طول جمع‌آوری داده‌ها انجام شد، به این صورت که ابتدا هر مصاحبه‌مورد تحلیل قرار گرفت و سپس مصاحبه بعدی انجام می‌شد. متن مصاحبه‌ها بر روی برگه‌ها نوشته شده، چندین بار با دقت مطالعه و مفاهیم اصلی در قالب کدهای اولیه مشخص شد. سپس متن مصاحبه در اختیار ۴ نفر از متخصصان خبره قرار گرفت تا شاخص‌ها و مؤلفه‌های نیازهای مشاوره‌ای والدین مشخص شود، آنگاه شباهت‌ها و تفاوت‌های کدها مشخص شده، کدهای مشابه ادغام و زیر طبقه‌ها تشکیل شد. در ادامه نیازهای مشاوره‌ای والدین در قالب کدهای باز و مقوله‌ای و نظری به روش تحلیل محتوا از مصاحبه‌ها استخراج و مهم‌ترین نیازهای مشاوره‌ای والدین مشخص شد؛ و سه نمونه از مهم‌ترین نیازهای جزئی والدین در قالب بسته آموزشی تدوین شد. نیازها و مضامین استخراج شده در اختیار ۵ ارزیاب خبره قرار گرفت که پس از ارائه برخی پیشنهادها، مورد تأیید قرار گرفت.

یافته‌ها

در مرحله اول، مطالعه و بررسی پیشینه پژوهش‌های مرتبط انجام شد و به دنبال آن استخراج مفاهیم و تحلیل مضامین صورت گرفته که خلاصه آن در جدول ذیل آمده است.

کدگذاری نظری

جدول ۲. خلاصه تحلیل مضمون پیشینه پژوهش مرتبط با مطالعه حاضر

مضامین فراگیر	مضامین سازمان دهنده
نیازهای جسمانی-بهداشتی	-بهداشت جسمی و تغذیه‌ای -بهداشت و سلامت بلوغ -بهداشت روانی و ارتقاء فردی -تربیت جنسی -پیشگیری از مشکلات رشدی در دوره نوجوانی
نیازهای تربیتی-رفتاری	-بهبود مهارت‌های ارتباط میان فردی -بهبود مهارت سازگاری با گروه همسالان -بهبود روابط عاطفی با اعضای خانواده -بهبود مهارت‌های فرزندپروری

مضامین فراگیر	مضامین سازمان دهنده
	- رعایت انضباط گروهی
نیازهای شناختی-تحصیلی	- پیشگیری از شکست تحصیلی - پیشگیری از مدرسه‌گریزی - آموزش روش‌های مطالعه - آموزش روش‌های موفقیت در کنکور - آموزش مهارت تصمیم‌گیری و انتخاب رشته تحصیلی - ارتقاء مهارت خلاقیت و نوآوری
نیازهای روانی-عاطفی- (هیجانی)	- مهارت مدیریت هیجان - مهارت کاهش اضطراب - کاهش ترس‌های مرضی - کاهش اضطراب امتحان - درمان اعتیاد به اینترنت و بازی‌های رایانه‌ای - شیوه‌های مواجهه درست با بحران نوجوانی
نیازهای اخلاقی-مذهبی	- انجام تکالیف دینی و مذهبی - رعایت اصول و قوانین اخلاقی - شرکت در کلاس‌ها و گروه‌های مذهبی
نیازهای اجتماعی-فرهنگی	- افزایش سازگاری گروهی - پیشگیری از آسیب‌های اجتماعی در فضای مجازی - آموزش شیوه‌های ارتباط صحیح با مسائل نوپدید فرهنگی - مهارت پیشگیری از گرایش به سوء مواد مخدر - پیشگیری از شکستن هنجارهای اجتماعی - کاهش مشکلات رفاهی و اقتصادی

بر اساس مطالعه اسناد علمی و پیشینه پژوهشی، نیازهای مشاوره‌ای احصاء شده شامل ۶ محور است. این شش محور شامل: نیازهای جسمانی-بهداشتی، نیازهای تربیتی-رفتاری، نیازهای شناختی-تحصیلی، نیازهای روانی-عاطفی-(هیجانی)، نیازهای اخلاقی-مذهبی، نیازهای اجتماعی-فرهنگی با مضامین سازمان دهنده است.

سؤال اول پژوهش؛ نیازهای مشاوره‌ای والدین دانش‌آموزان دوره اول متوسطه کدم‌اند؟

به منظور بررسی سؤال فوق، جلسات مصاحبه با والدین دانش‌آموزان صورت گرفت و داده‌های جمع‌آوری شده با استفاده از تحلیل مضمون بررسی شد. به طوری که در مرحله اول از اجرای روش تحقیق، اقدام به استخراج مفاهیم و کدگذاری از متون مصاحبه‌های انجام شده صورت گرفت؛ که شرح دو نمونه از متون استخراج شده حاصل از مصاحبه با آزمودنی‌های اول و دوم «به جهت رعایت حجم مقاله» در جدول ذیل آمده است.

جدول ۳. کدگذاری باز: استخراج مفاهیم از متن مصاحبه با والدین

کد	مفهوم	مصاحبه‌شونده
C.۱	خیلی مهمه به فرزندم کمک بشه تا بطور صحیح و درست انتخاب رشته نماید	۱
C.۲	به کمک مشاور خودش را خوب بشناسد و هویت خود را خوب درک کند.	۱
C.۳	به خوبی مقررات اخلاقی را در خانه و مدرسه رعایت کند.	۱
C.۴	با استفاده از مشاوره مشکل پنهان کاری و تا حدی دروغ‌گویی او رفع شود.	۱
C.۵	با کمک مشاور خشم و عصبانیت خود را کنترل نماید.	۱
C.۶	با استفاده از تست‌ها و به کمک مشاور توانایی‌های خود را کشف کند.	۱
C.۷	انتظار دارم با استفاده از مشاوره ترس و اضطراب امتحان او کمتر شود.	۱
C.۸	در وهه اول، در کلاس‌های مشاوره یاد بگیرد چگونه مسائل خود را حل کند.	۲
C.۹	یاد بگیرد چگونه ابراز احساسات کند، کجا آن را بروز دهد و کجا کنترل نماید.	۲
C.۱۰	انتظار دارم در جهت خودشناسی و هویت‌یابی در دوره نوجوانی به او کمک شود.	۲
C.۱۱	به کمک مشاوره رعایت اخلاق و رفتار خوب در خانه و مدرسه را بیاموزد.	۲
C.۱۲	یاد بگیرد چگونه با همسالان و دوستان خود ارتباط صحیح برقرار کند.	۲
C.۱۳	با کمک مشاور مشکل بچه‌ها از بروز آسیب‌ها، در فضای مجازی جلوگیری شود.	۲
C.۱۴	به او کمک شود تا انگیزه درسی او افزایش یابد و روش‌های خوب درس خواندن را یاد بگیرد.	۲

جدول ۴. کدگذاری نظری مصاحبه با والدین با توجه به مؤلفه‌های فردی

مضامین پایه	مضامین سازمان دهنده	مضامین فراگیر
<p>مهارت خودآگاهی (کد ۱)</p> <p>تربیت جنسی (کد ۱۹)</p> <p>مهارت تصمیم‌گیری (کد ۸)</p> <p>مسئولیت‌پذیری (کد ۲۱)</p> <p>استقلال‌طلبی (کد ۳۳)</p>	مشکلات درون فردی	نیازهای روانی-اجتماعی
<p>کمرویی و انزواطلبی (کد ۲۵)</p> <p>ارتباط با گروه همسالان (کد ۱۸)</p> <p>توقعات افراطی نوجوان از والدین (کد ۲۹)</p> <p>ارتباط صحیح با معلم (کد ۳۰)</p> <p>کناره‌گیری فرزند از والدین (کد ۲۳)</p> <p>ناسازگاری با اعضاء خانواده (کد ۳۵)</p> <p>ارتباط والد-فرزندی (فرزندپروری) (کد ۲۶)</p>	مشکلات میان فردی	
<p>اضطراب و فشار روانی (کد ۴)</p> <p>مهارت کنترل خشم (کد ۱۷)</p> <p>اضطراب امتحان (۶)</p> <p>تیک‌های عصبی (کد ۵)</p> <p>بحران سوگد (کد ۳۱)</p> <p>وسواس فکری و عملی (کد ۷)</p> <p>اعتیاد به اینترنت و بازی‌های رایانه‌ای (کد ۳۴)</p> <p>اختلال خواب (کد ۳۵)</p>	مشکلات و نگرانی‌های اضطرابی	نیازهای روانی-عاطفی
<p>عدم مدیریت و تنظیم هیجان (کد ۲)</p> <p>لجبازی و نافرمانی (کد ۲۷)</p> <p>بروز رفتارهای نابهنجار و ضداجتماعی (کد ۲۸)</p>	مشکلات و ناسازگاری میان فردی	
<p>هدایت تحصیلی (کد ۱۴)</p> <p>بی‌انضباطی، غیبت‌های مکرر و افت تحصیلی (کد ۲۴)</p> <p>انگیزه تحصیلی (۱۳)</p>	مشکلات تحصیلی و انگیزشی	نیازهای شناختی-تحصیلی

مضامین پایه	مضامین سازمان دهنده	مضامین فراگیر
روش‌های مطالعه و برنامه‌ریزی درسی (کد ۱۲)		
کشف و پرورش استعداد (کد ۱۱) توانایی حل مسئله (کد ۱۶) خلاقیت و آفرینندگی (کد ۱۵)	مسائل شناختی	
رشد باورهای دینی (کد ۹) آموزش رعایت مرز دختر و پسر (کد ۲۰)	مسائل دینی	
رعایت قوانین اخلاقی (کد ۳) پیشگیری از انحرافات اخلاقی و درمان مشکل دروغ‌گویی (کد ۲۲) پیشگیری از انحرافات اجتماعی در فضای مجازی (کد ۱۰) کاهش مسئله تعلل و دیرآمدن فرزند به منزل (کد ۳۶)	مسائل اخلاقی	نیازهای اخلاقی - معنوی

بررسی یافته‌های جدول فوق نشان می‌دهد. نیازهای مشاوره‌ای والدین دانش‌آموزان عموماً در چهار حوزه قابل بررسی است. نیازهای مربوط به مؤلفه‌های روانی-اجتماعی، روانی-عاطفی (هیجانی)، شناختی-تحصیلی، اخلاقی-معنوی؛ و با توجه به بررسی میزان تکرار مضامین و بیان آن‌ها در وهله اول به‌عنوان مهم‌ترین نیازهای جزئی آنان که در حین مصاحبه شناسایی شدند. به ترتیب شامل: افزایش مهارت خودآگاهی فرزندان، تنظیم و مدیریت هیجان در فرزندان و ارتباط صحیح والد-فرزندی می‌باشند. همین‌طور نیازهای مشاوره‌ای بر مبنای مؤلفه‌ها به ترتیب مؤلفه روانی-اجتماعی، روانی-عاطفی، شناختی-تحصیلی و اخلاقی-معنوی قرار گرفته‌اند. در واقع این مؤلفه‌ها با توجه به ابعاد و مضامین پایه نشان می‌دهند که در تدوین بسته آموزشی و راهنمای اجرایی می‌بایست به چه نکاتی توجه شود.

سؤال دوم پژوهش: ساختار و محتوای بسته آموزشی مبتنی بر نیازهای مشاوره‌ای والدین چگونه است؟

در پاسخ به سؤال دوم پژوهشی، سه نمونه از بسته آموزشی که هر یک در ۸ جلسه (مدت زمان هر کارگاه ۹۰ دقیقه) به عنوان الگوی آموزشی برحسب مهم‌ترین دغدغه‌ها و نیازهای پرتکرار والدین ارائه می‌گردد؛ که به ترتیب شامل: ۱- مهارت خودآگاهی ۲- مدیریت و تنظیم هیجان. ۳- آموزش شیوه‌های صحیح ارتباط والد-فرزند است؛ که با توجه به رعایت حجم مقاله یک نمونه از بسته آموزشی با موضوع خودآگاهی که به قرار ذیل است، ارائه می‌گردد.

جدول ۵. بسته آموزشی «عناوین جلسات و شرح مختصری از اهداف و محتوای هر یک از جلسات آموزشی مهارت خودآگاهی»

جلسات	عنوان و اهداف	محتوا و تکالیف
۱	عنوان: آشنایی دانش آموزان با مفهوم و اهداف برنامه آموزش خودآگاهی. اهداف: ۱- آشنایی دانش آموزان با یکدیگر و روانشناس ۲- آشنایی دانش آموزان به آنچه در طی برنامه آموزش خودآگاهی خواهند آموخت و نقش این مهارت در ایجاد ارتباط مطلوب با خود و دیگران. ۳- بیان اهداف و انتظارات آنان از شرکت در جلسات برنامه آموزش خودآگاهی. ۴- آشنایی مقدماتی با خودآگاهی و مفاهیم اولیه آن. ۵- آشنایی با اهمیت و ضرورت خودآگاهی. ۶- پاسخگویی به پرسش‌های دانش	-مقدمه‌ای کوتاه و ساده از مفهوم خودآگاهی و شرح برنامه ارائه می‌گردد، آنگاه با طرح سؤالی با عنوان «من کیستم؟» با ذکر چند مثال عینی از مفهوم خودآگاهی یا تمرکز بر خویشتن از دو منظر درونی و بیرونی تعریف می‌شود. چراکه خودآگاهی برای عده‌ای این است که «چه نظری نسبت به خود دارند؟» اما عده‌ای هم ممکن است، این که «چگونه به نظر دیگران می‌رسند» را خودآگاهی تلقی کنند. به طوری که ضمن آگاهی بر خود یا شناخت بیشتر از خود، بفهمد نتیجه و پیامد خودآگاهی این خواهد که چه انتظاراتی از دیگران دارد و خواسته خود را از زندگی بداند. -به منظور اندیشیدن بیشتر نسبت به سؤال «من کیستم؟» تکلیف کوتاهی به منظور اکتشاف دانش آموزان در مورد خویشتن داده شود. -شرحی کوتاه از نقش و اهمیت خودآگاهی در زندگی فردی و گروهی با ذکر مصادیق آن در زندگی شخصی، با ارائه تمرین عملی. -پاسخگویی به پرسش‌های دانش آموزان و جمع‌بندی

جلسات	عنوان و اهداف	محتوا و تکالیف
	آموزان. ۷-جمع‌بندی و ارائه تکلیف و تمرین عملی در رابطه با مطالب آموخته‌شده.	آموخته‌ها با کمک آنان.
۲	عنوان: آشنایی با اجزاء و انواع خودآگاهی. اهداف: ۱-یادآوری و مرور مطالب جلسه اول. ۲-بررسی تکالیف ارائه‌شده جلسه اول. ۳-آشنایی با اجزاء، عناصر و مؤلفه‌های خودآگاهی. ۴-آشنایی با انواع خودآگاهی. ۵-پاسخگویی به پرسش‌های دانش آموزان در زمینه موضوع مطرح‌شده.	-بیان مؤلفه‌های خودآگاهی که شامل: آگاهی از ویژگی‌های جسمانی و بدنی، آگاهی از نقاط قوت و ضعف خود، آگاهی از افکار خود، آگاهی از باورها و ارزش‌های خود، آگاهی از اهداف خود. با ارائه تمرین کوتاه در کلاس. -برشمردن اجزاء و عناصر خودآگاهی که شامل: تن آگاهی، هشیاری، نقد درونی، محیط آگاهی و تعامل اجتماعی فعال می‌باشند، «به‌طور مختصر توضیح داده شود» -فراهم نمودن فضا و فرصت پرسش و پاسخ برای تمرین بیشتر دانش آموزان و ارائه بازخورد مناسب. -تهیه و بخش فیلمی کوتاه در زمینه خودآگاهی -ارائه تمرین منزل و جمع‌بندی آموخته‌ها با کمک آنان.
۳	عنوان: آشنایی دانش آموزان با ارزش‌ها، علایق، عقاید و نقش آن‌ها در خودآگاهی. اهداف: ۱-مرور مطالب جلسه گذشته. ۲-آشنایی با ضرورت و اهمیت شناخت نسبت به ارزش‌ها، علایق و عقاید خود. ۳-آشنایی دانش آموزان با چگونگی شناخت صحیح نسبت به ارزش‌ها، علائق و عقاید خود. ۴-نقش شناخت نسبت به ارزش‌ها، علایق و عقاید در خودآگاهی.	- گزارشی کوتاه از جلسه قبل و ارائه بازخورد مناسب، -شرحی کوتاه راجع به لزوم شناخت ارزش‌ها، علایق و عقاید در دوران نوجوانی با ذکر مثال‌های ملموس. -شرح چگونگی و یا نحوه شناخت نسبت به خویشتن و نقش تجربه و بازخوردهای دیگران در این زمینه با ذکر مصداق‌های لازم -ارائه تمرین عملی به دانش آموزان (تکلیف منزل) که از جمله: ۱- این‌که علاقه‌مندی‌های خود را فهرست بندی کنند. ۲-شناخت حقوق خود و دیگران. ۳-شناخت مسئولیت فرد در قبال خود و دیگران. ۴-شناخت وظایف و تکالیف در قبال خود و دیگران. ۵-شناخت نقاط قوت و ضعف خود. ۶- شناخت خواسته‌های خود. همچنین در مورد چگونگی کشف توانایی‌ها و داشته‌ای پنهان به آن‌ها آموزش داده شود.
۴	عنوان: بهبود مهارت خودآگاهی ۱	-مرور مطالب جلسه قبل و ارائه بازخورد مناسب.

جلسات	عنوان و اهداف	محتوا و تکالیف
	<p>اهداف:</p> <p>۱- آشنایی دانش آموزان با شیوه خودارزیابی واقع‌بینانه.</p> <p>۲- آشنایی با فواید خودآگاهی</p> <p>۳- ارائه تکلیف در قالب فعالیت کلاسی با عنوان خودگویی‌های مثبت.</p> <p>۴- پاسخگویی به پرسش‌های دانش آموزان.</p> <p>۵- جمع‌بندی مطالب آموخته‌شده.</p>	<p>- آموزش نحوه خودارزیابی صحیح با ذکر مثال عینی.</p> <p>- ارائه تکلیف در قالب خودگویی‌های مثبت نسبت به مزایای خودآگاهی که از جمله آن: احساس خود را می‌شناسم و آن را کنترل می‌کنم * نقاط قوت و ضعف خود را می‌شناسم و نقاط قوت را تقویت و نقاط ضعف را کاهش می‌دهم * بر خودم بیشتر مسلط می‌شوم * از نیازهای خود آگاه می‌شوم * از مسیر سالم، نیازهایم را رفع می‌کنم. * اهداف واقع‌بینانه برای زندگی خود تعریف می‌کنم. * ارزشمندی‌های خود را می‌شناسم. * ارزش‌های کاذب را دنبال نمی‌کنم. * رضایت و آرامش بیشتر را در زندگی دنبال می‌کنم. * هویت سالمی از خود پیدا می‌کنم. * زندگی‌م بر پایه‌های قوی و محکم بنا می‌شود.</p>
۵	<p>عنوان: بهبود مهارت خودآگاهی «۲»</p> <p>اهداف:</p> <p>۱- آشنایی دانش آموزان با خصوصیات افراد خودآگاه.</p> <p>۲- آشنایی دانش آموزان با عواقب ناشی از عدم خودآگاهی.</p> <p>۳- آموزش تمرین میزان مقایسه قبل و بعد از خود آگاهی.</p> <p>۴- ارائه تکلیف منزل با موضوع میزان مقایسه قبل و بعد خود آگاهی.</p>	<p>- مرور مطالب جلسه قبل و دریافت بازخورد مناسب.</p> <p>- شرح کوتاه از ویژگی‌های افراد خودآگاه.</p> <p>- برشمردن آسیب‌های ناشی از عدم خودآگاهی از جمله: احساس حقارت، احساس خودبزرگ‌بینی، احساس تنهایی، اضطراب و افسردگی، مشکلات ارتباطی، سوء مصرف مواد، پایین بودن اعتمادبه‌نفس، ناتوانی در تنظیم هیجانات، خشونت و پرخاشگری.</p> <p>- مقایسه دو مرحله قبل و بعد از خودآگاهی به منظور بررسی میزان درک و فهم مفهوم خودآگاهی از منظر دانش آموزان در قالب تکلیف عملی داده شود؛ که نمونه آن با ذکر موضوع در ذیل جدول آمده است.</p> <p>- تهیه و بخش فیلمی کوتاه در زمینه خودآگاهی.</p>
۶	<p>عنوان: بهبود مهارت خودآگاهی «۳»</p> <p>اهداف:</p> <p>۱- مرور مطالب جلسه قبل.</p> <p>۲- بررسی تکلیف منزل دانش آموزان</p> <p>۳- جمع‌بندی مطالب عملی</p>	<p>- مرور و ارزیابی تکالیف جلسه قبل و ارائه بازخورد.</p> <p>- با حفظ رازداری چند نمونه از مناسب‌ترین فعالیت‌های دانش آموزان از تکلیف منزل به منظور تمرین بیشتر و تکمیل آموخته‌ها در کلاس کار شود.</p> <p>- بیان چند راهکار مؤثر در افزایش خودآگاهی</p> <p>- تهیه و بخش فیلمی کوتاه در زمینه خودآگاهی.</p>
۷	<p>عنوان: راهکارهای ارتقاء مهارت‌های</p>	<p>- گزارشی از مطالب جلسه قبل و ارائه بازخورد.</p>

جلسات	عنوان و اهداف	محتوا و تکالیف
	<p>وابسته به خودآگاهی</p> <p>اهداف:</p> <p>۱- آشنایی با عوامل روان‌شناختی افزایش‌دهنده خودآگاهی</p> <p>۲- آشنایی با یک نمونه از مهارت‌های وابسته به تقویت خودآگاهی «هوش درون فردی»</p> <p>۳- آشنایی با مفهوم هوش درون فردی</p> <p>۴- آشنایی با ویژگی‌های افرادی که از هوش درون فردی مناسبی برخوردارند.</p> <p>۵- ارائه تمرین و اجرا عملی آن در کلاس توسط دانش آموزان.</p> <p>۶- پاسخگویی به پرسش‌های دانش آموزان.</p> <p>۷- جمع‌بندی از مطالب آموخته‌شده.</p>	<p>- آموزش راهکارهای ارتقاء مهارت‌های وابسته به خودآگاهی در نوجوانان که چند نمونه از آن به زبان اول‌شخص که شامل موارد ذیل می‌باشند، در قالب تکالیف عملی منزل ارائه شود.</p> <p>۱- گاهی با ایجاد فرصت مناسب، به خودم فکر می‌کنم و پرسش «من کیستم؟» را می‌پرسم.</p> <p>۲- هرگز به خاطر نقاط قوت و مثبتی که دارم، مغرور نمی‌شوم.</p> <p>۳- تلاش می‌کنم همواره هدف‌ها و تصمیم‌های مهم خود را انتخاب کنم.</p> <p>۴- متوجه کارها و رفتارهای خوب خودم هستم و آن‌ها را تأیید می‌کنم تا با انرژی بیشتری آن‌ها را تکرار کنم.</p> <p>۵- برای هر روزم برنامه دارم و در این‌بین، کارهای موردعلاقه‌ام را انجام می‌دهم.</p> <p>۶- از کتاب‌های گوناگونی که می‌توانند در ایجاد شناخت بیشتر به خود و داشتن احساس مثبت در من مفید باشد، بیشتر استفاده می‌کنم.</p> <p>- توصیف مختصر از مفهوم هوش درون فردی و راه‌های تقویت آن.</p> <p>- برشمردن مشخصات افرادی که از هوش درون فردی مناسبی برخوردارند که چند نمونه از آن عبارت‌اند از: دنبال کردن علایق شخصی، هدف‌گذاری، شناخت نقاط ضعف و قوت خود. ژرف‌اندیشی، درک سریع از احساس خود...</p>
۸	<p>عنوان: اجرای عملی آموخته‌ها</p> <p>اهداف</p> <p>۱- به اجرا درآوردن مهارت‌های آموخته‌شده در عمل</p> <p>۲- کاربرد دانسته و آموخته‌ها راجع به خودآگاهی در زندگی روزمره</p> <p>۳- آموزش پیشگیری از بازگشت به مرحله قبل از آموزش اختتامیه.</p>	<p>- ارائه گزارشی کوتاه از وضعیت جلسات قبل و ارائه بازخورد -توجه بیشتر به مهارت‌های کسب‌شده و طریقه به کارگیری آموخته‌های گذشته در عمل و در زندگی واقعی با تأکید بر دوره نوجوانی به‌ویژه در تعاملات بین فردی.</p> <p>- اطمینان از آگاهی کافی از خود</p> <p>- آموزش کوتاه به‌منظور تمرین و ممارست جهت مداومت آموخته و عدم بازگشت به دوره قبل از آموزش.</p>

نتیجه‌گیری

پژوهش حاضر با توجه به حرفه پژوهشگر و پیشنهاد دفتر مشاوره انجمن اولیا و مربیان انجام گرفت و هدف از انجام آن، این بود که بتواند به پاره‌ای از مشکلات مشاوره‌ای والدین پاسخ دهد؛ و شناخت مهم‌ترین نیازهای مشاوره‌ای و روان‌شناختی والدین به‌عنوان محور فعالیت مشاوران مدارس و مراکز مشاوره و برنامه ریزان حوزه ستادی مشاوره مورد توجه قرار گیرد.

مطابق جدول شماره ۴، «مبحث یافته‌های پژوهش حاضر» در پاسخ به سؤال اول تحقیق، مبنی بر این که مهم‌ترین نیازهای مشاوره‌ای والدین کدام‌اند؟ می‌توان با توجه به یافته‌های این مطالعه اذعان کرد، مهم‌ترین و پرتکرارترین نیازهای مشاوره‌ای آنان به ترتیب عبارت‌اند از: مؤلفه‌های روانی-اجتماعی، روانی-عاطفی، شناختی-تحصیلی و اخلاقی-معنوی. می‌باشند که هر یک از این مؤلفه‌های به لحاظ مضمون دربرگیرنده نیازهای جزئی می‌باشند؛ و به‌طور خاص مهم‌ترین دغدغه‌ها و نیازهای جزئی آنان شامل: ارتقاء مهارت خودآگاهی فرزندان، تنظیم و مدیریت هیجان، مهارت فرزندپروری می‌باشند؛ که با پژوهش‌های دلا فروتا و تموکو (۲۰۱۹) همسو است. آن‌ها نیز در پژوهش خود به این نتیجه رسیدند که سه نیاز عمده والدینی که فرزندان دبیرستانی داشتند، شامل: ۱- آموزش مهارت‌های ارتباط والدین با نوجوانان خود ۲- مدیریت خود نوجوان ۳- افزایش خودآگاهی و عزت‌نفس فرزندان بود. همین‌طور، این یافته‌ها با پژوهش‌های حکیم زاده و همکاران (۱۳۹۳) همسو است. آن‌ها نیز در پژوهش خود به این نتیجه رسیدند که نیازهای روان‌شناختی-تحصیلی، اخلاقی-مذهبی، اجتماعی-فرهنگی، مسائل نوپدید و مسائل جسمی-بهداشتی جزء نیازهای مهم والدین می‌باشند.

سؤال دوم پژوهش: ساختار و محتوای بسته آموزشی مبتنی بر نیازهای مشاوره‌ای والدین چگونه است؟

در پاسخ به سؤال دوم پژوهشی مطابق جدول شماره ۵، یک نمونه از بسته آموزشی به تعداد ۸ جلسه به‌عنوان الگوی آموزشی برحسب خرده مؤلفه‌های عمده و پرتکرار که در

اولویت نیازهای جزئی قرار گرفته، تدوین شد. «که با توجه به رعایت حجم مقاله یک نمونه از آن با عنوان مهارت خودآگاهی ارائه شد» که در این بسته آموزشی، نحوه مرتبط شدن نیازهای مشاوره‌ای والدین با همدیگر از نظر فرآیند و ساختار بر اساس یک نظم و ترتیب ساختاری، با رعایت هدف‌های آموزشی و رفتاری قابل ارائه می‌باشد. همین‌طور ادبیات، تکالیف و تمرین‌هایی که در تنظیم آن مورد استفاده واقع شد. برگرفته از ادبیات و تکنیک‌های روان‌شناختی روز مطابق با جنس نیازها و خواسته‌های والدین می‌باشد که با نگاه رشد‌محور و پیشگیرانه تنظیم شده است؛ که می‌تواند برای آموزش‌دهندگان، مربیان و پژوهشگران مورد استفاده قرار گیرد.

سؤال سوم پژوهش: روایی محتوایی بسته آموزشی مبتنی بر نیازهای مشاوره‌ای چگونه

است؟

در پاسخ به سؤال سوم پژوهش می‌توان گفت، مطابق جدول شماره ۱ در مبحث یافته‌ها، بسته آموزشی در اختیار ۵ نفر از متخصصان حوزه روانشناسی و مشاوره قرار گرفت؛ و از آن‌ها خواسته شد تا پس از مطالعه، نظرات خود را در مورد ساختار، فرآیند و محتوای هر یک از جلسات در قالب پرسشنامه نظرسنجی که به همراه بسته آموزشی ارائه شده، اعلام نمایند؛ که ضریب CVI در مورد همه آیت‌های ارزیابی بسته آموزشی بر اساس تعداد متخصصان، برابر ۹۹٪ مورد تأیید است.

و هدف نهایی پژوهش حاضر، تدوین راهنمای اجرایی مبتنی بر مهم‌ترین نیازهای مشاوره‌ای والدین دانش‌آموزان دوره اول متوسطه است. شایان ذکر است که در این پژوهش منظور از راهنمای اجرایی عبارت است از پیشنهاد‌های اصلاحی و کاربردی که با توجه به رعایت حجم مقاله از این قرار است:

بر اساس یافته‌های پژوهش حاضر، پیشنهاد‌های اجرایی ذیل می‌تواند با تغییر در بخشی از دستورالعمل‌ها، شرح وظایف و عملکرد مشاوران، کاستی‌های موجود را ترمیم و اصلاح نماید و حلقه ارتباط مدارس، والدین و مراکز مشاوره دانش‌آموزی و خانواده را بهبود بخشد. در واقع، آنچه در این بسته اصلاحی مطرح می‌شود، برگرفته از نظر والدین

است؛ و در جهت اصلاح و بهبود برنامه‌های موجود پیشنهاد می‌گردد. از این رو نکات ذیل، تکمله‌ای است بر آنچه در حال حاضر اجرا می‌گردد. به‌طور خلاصه، اصلاحات این بسته عبارت‌اند از:

۱- بازنگری و توجه بیشتر به مهم‌ترین نیازهای مشاوره‌ای والدین دانش‌آموزان در تدوین برنامه‌ها و فعالیت‌های مشاوران مدارس دوره اول متوسطه در سطوح ستادی، استانی و منطقه‌ای به‌منظور ارتقاء کمیت و کیفیت خدمات مشاوره تربیتی و ارزیابی عینی از کارآمدی خدمات ارائه‌شده، مورد انتظار است.

۲- بازنگری در برخی از سرفصل‌ها و محتوای کتاب‌های تفکر و سبک زندگی و سایر دروس مرتبط این دوره تحصیلی بر اساس عمده‌ترین نیازهای مشاوره‌ای والدین مدنظر قرار گیرد.

۵- بررسی و بازنگری در سرفصل‌ها و محتوای جلسات آموزش خانواده به‌صورت نظام‌مند با تأکید بر مهم‌ترین نیازهایی که در این پژوهش به‌عنوان نیازهای عمده والدین در مرکز توجه قرار گرفته‌اند.

۶- تجدیدنظر در تدوین سرفصل‌ها و محتوای مجلات پیوند و مشاوره، تربیت و نظایر آنها با توجه به اولویت قراردادن نیازهای مشاوره‌ای والدین «با توجه به اینکه مخاطب مجلات فوق غالباً اولیاء و مربیان هستند».

۷- همخوانی و همسویی بیشتر بین برنامه‌های خدمات مشاوره با زندگی واقعی نوجوانان و والدین. همچنین اهتمام و دقت بیشتر مشاوران مدارس در شناسایی دانش‌آموزان نیازمند به خدمات مشاوره بالینی و ارائه خدمات مشاوره تخصصی به آنان و در صورت لزوم برنامه‌ریزی جهت ارجاع به مراکز مشاوره دانش‌آموزی، توأم با پیگیرهای مستمر تا حصول نتیجه مطلوب.

۸- با توجه به این‌که در پژوهش حاضر، نیازهای مشاوره‌ای والدین در مؤلفه‌های روانی-اجتماعی، روانی-عاطفی جزء مهم‌ترین دغدغه‌ها آنان تعریف گردیده است. توجه و پیگیری فرایند ارجاع نظام‌مند دانش‌آموزان و والدین به استفاده از خدمات مراکز مشاوره

خانواده انجمن اولیا و مربیان، بیشتر از گذشته مدنظر قرار گیرد.

۹- فراهم نمودن تمهیدات لازم از طرف مدیران مدارس برای اجرا مناسب برنامه‌های مشاوره برحسب اولویت نیازهای مشاوره‌ای والدین و دانش‌آموزان.

لازم به ذکر است؛ که بخشی از این یافته با تحقیقات شانون مک کارتی و دینا واتسون، (۲۰۱۳) رتچی، (۱۹۹۴) همسو است. آن‌ها نیز در پژوهش‌های خود به این نتیجه رسیدند که مشاوران مدارس با افزایش سطح همکاری با خانواده‌ها زمینه موفقیت دانش‌آموزان را ارتقاء بخشند.

محدودیت‌های پژوهش

- ۱- عدم امکان تعمیم نتایج حاصله به سایر استان‌های کشور. ۲- عدم امکان تعمیم نتایج به سایر مقاطع تحصیلی.
- ۳- عدم امکان تعمیم نتایج به محیط‌های دانشگاهی. ۴- عدم امکان تعمیم نتایج به مدارس و مراکز استثنایی و محیط‌های آموزشی خاص.

پیشنادهای پژوهشی

- در راستای محدودیت‌های حاضر که بدان اشاره شد، به پژوهشگران آتی پیشنهاد می‌گردد.
- ۱- این بررسی را بر روی سایر دوره‌های تحصیلی انجام دهند تا از این طریق امکان مقایسه اولویت نیازهای مشاوره‌ای بین تمام دوره‌های تحصیلی فراهم آید.
 - ۲- این بررسی را بر روی سایر استان‌ها انجام دهند تا از این طریق امکان مقایسه مهم‌ترین نیازهای مشاوره‌ای والدین در سطح کشور فراهم آید.
 - ۳- این پژوهش را برای والدین دانش‌آموزان خاص در مدارس استثنایی و امثال آن‌ها فراهم نمایند.
 - ۳- با استفاده از مضامین استخراج‌شده از این مطالعه که به‌عنوان مهم‌ترین نیازهای

۱ Shannon McCarthy and Dayna Watson

۲ Ritchie

مشاوره‌ای والدین تعریف شده‌اند و با توجه به ارائه سه نمونه از بسته آموزشی که در مبحث یافته‌ها آمده، به پژوهشگران آتی پیشنهاد می‌گردد. برحسب تخصص و علاقه شخصی در مورد هر یک از مضامین «به‌طور مجزا با تدوین طرح آموزشی و درمانی» کار پژوهشی توأم با رعایت روایی محتوایی انجام دهند.

۴- با توجه به گستردگی نیروی انسانی، حرفه‌ای و گروه‌های خاص نظیر سالمندان، معلولین، پژوهش‌هایی از این نوع بر روی سایر گروه و حرفه‌ها انجام شود.

۵- با توجه به تغییرات سریع در دنیای فراصنعتی و به دنبال آن بروز آسیب‌ها و مشکلات نوپدید، آسیب‌های روانی، خانوادگی، اجتماعی و ارزشی، بررسی و پژوهش در این زمینه به‌طور ادواری انجام شود.

یافته‌های پژوهش حاضر نشان می‌دهد، با توجه به تغییرات سریع در عرصه فناوری، سبک زندگی و به دنبال آن تغییر در اولویت نیازها، به‌ویژه از نظر سن و جنس و با توجه به تنوع و گستردگی نیروی انسانی، مطالعه به‌صورت ادواری ادامه یابد تا نتایج آن به‌صورت کاربردی در برنامه‌های مشاوره مورد استفاده قرار گیرد. همین‌طور تدوین و اجرا برنامه‌ها با موضوع مهم‌ترین نیازهای مشاوره‌ای والدین در شبکه آموزش تلویزیون مورد انتظار است. همچنین پژوهش حاضر نشان می‌دهد که به‌عنوان یک اصل اجتناب‌ناپذیر، توجه جدی به دغدغه‌ها و نیازهای والدین در تدوین برنامه‌های آتی آموزش و پرورش، چشم‌انداز روشن‌تری را می‌تواند نوید دهد.

ORCID

Hojjat Elah Vatan Dost

<https://orcid.org/0000>

Mozhgan Mardani Rad

<https://orcid.org/0000>

Javadi Mohamadjafar

<https://orcid.org/0000>

Afsaneh Ghanbari Panah

<https://orcid.org/0000>

منابع

- احمدی، علی اصغر (۱۳۹۴). روانشناسی درون خانواده، تهران. انتشارات مهدی رضایی.
- تریسی ای، پروت. ملانی جی، وادکینز (۲۰۱۴). مهارت‌های ضروری مصاحبه و مشاوره. ترجمه شکوه نوابی نژاد و نادره سعادت‌تی و مهدی رستمی (۱۳۹۵) چاپ اول. تهران: انتشارات جنگل.
- راهب، غنچه (۱۳۹۰). بررسی اثربخشی خدمات راهنمایی و مشاوره سازمان مرکزی انجمن اولیا و مربیان. پژوهشگاه آموزش و پرورش.
- رایس، فیلیپ (۲۰۰۱). رشد انسان. ترجمه مهشید فروغان (۱۳۹۹). تهران: انتشارات ارجمند.
- رینولدز و لفل، الیزابت و پاترسون، ل (۲۰۰۵). فنون و فرایندهای مشاوره رویکرد یکپارچه چند نظریه‌ای. ترجمه علی اکبر سلیمانیان و علی محمد نظری (۱۴۰۰). تهران: نشر علم.
- سند بنیادین تحول آموزش و پرورش. (۱۳۹۰). انتشارات دفتر برنامه‌ریزی آموزش و پرورش.
- شفیع آبادی، عبدالله (۱۳۹۷). روش‌ها و فنون مشاوره. چاپ بیست و پنجم. تهران: انتشارات رز. غلامی، خلیل؛ نصرتی، محمد صالح؛ اسدی، محمد (۱۳۹۵). تدوین چارچوبی مفهومی برای نیازسنجی دانش آموزان متوسطه: رهیافتی بر نظریه عملی تدریس.
- غلامی، فوزیه و سمیعی زفرقندی، مرتضی (۱۳۹۴). نیازسنجی اولیای دانش آموزان دختر دوره اول متوسطه استان ایلام. سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی مطالعات آموزش و پرورش.
- فاطمی، الهام؛ محمدی، رقیه؛ قربانی، راهب؛ سعدالهی، امیرحسین (۱۳۹۸). نیازهای راهنمایی و مشاوره دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی سمنان. مجله توسعه آموزش در علوم پزشکی، دوره ۱۲، شماره ۳۶.
- فتحی آذر، اسکندر؛ گل پور، فرشته؛ میرنسب، میرمحمد؛ واحدی، شهرام (۱۳۹۵). مطالعه پدیدارشناسی مشکلات رفتاری در دانش آموزان دبیرستانی: چالش‌های هیجانی، اجتماعی و تحصیلی.
- کار، آلن (۲۰۰۰). خانواده‌درمانی. ترجمه غلامرضا تبریزی (۱۳۸۹). مشهد: انتشارات مرنديز.
- کافمن، راجر و جری، هرمن. برنامه‌ریزی استراتژیک در نظام آموزشی. ترجمه فریده مشایخ و عباس بازرگان (۱۳۹۰). انتشارات مدرسه.

مخاطب، محمد (۱۳۹۵). «آسیب‌شناسی خدمات مشاوره تربیتی_تحصیلی و شغلی دانش آموزان دوره متوسطه دوم و ارائه راهکارهای مناسب». پژوهشگاه مطالعات آموزش و پرورش.

مشتاقی، سعید و کاظمیان مقدم، کبری (۱۳۹۶). «بررسی نیازهای راهنمایی و مشاوره دانشجویان دانشگاه آزاد دزفول». نشریه راهبردهای آموزش در علوم پزشکی - دانشگاه علوم پزشکی بقیه‌الله (عج)، دوره ۱۱، شماره ۲.

مظاهری، حسن (۱۳۹۴). «بررسی نیازهای آموزشی والدین دانش آموزان دوره دوم متوسطه در کلاس‌های آموزش خانواده». فصلنامه خانواده و پژوهش، شماره ۲۴. مویلی، آلكس و دانتزر، روبرت. انگیزش و هیجان. ترجمه حمزه گنجی و علی پیکانی (۱۳۹۰). نشر ساوالان.

نوابی نژاد، شکوه (۱۳۹۶). مشاوره ازدواج و خانواده درمانی. انتشارات انجمن اولیا و مربیان. وطن دوست، حجت اله (۱۴۰۰). «طراحی بسته آموزشی مبتنی بر نیازهای مشاوره‌ای والدین دانش آموزان دوره اول متوسطه». پایان نامه دکتری. دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکزی، چاپ نشده.

References

- A. Shabani, H. Ahmadinia, M.Rezaeian, (2021). Survey of Guidance and Counseling Needs in Medical Students of Rafsanjan University of Medical Sciences in 2021: A Descriptive Cross-Sectional Study.
- Atik G, Yalçın İ. (2010). Counseling needs of educational sciences students at the Ankara University. *Proc Soc Behav Sci*, 2 (2):1520-6.
- Dinh, H., Cooklin, A. R., Leach, L. S., Westrupp, E. M., Nicholson, J. M., & Strazdins, L. (2017). Parents' transitions into and out of work-family conflict and children's mental health: Longitudinal influence via family functioning. *Social Science & Medicine*, 194, ۴۲-۵۰.
- Dogan T. A Long-Term Study of the Counseling Needs of Turkish University Students. *J Counsel Develop*. 2012;90 (1):91- 6. doi: 10.1111/j.1556-6676.2012.00012.x
- Giovozolias T, Leontopoulou S, Triliva S. (2010). Assessment of Greek university students' counselling needs and attitudes: An

- exploratory study. *Int J Adv Couns.*32(2):101-16. doi: 10.1007/s10447-010-9092-2
- Karimi J, Karimi G, Mburugu B. (2014). Assessment of counselling needs among students in Kenyan universities. *J Edu Prac.*5(12).
- Kavfman, R. (2010) “*Needs Assessment: Concept and Application*”. Educncational Techynolog Publication.
- Mansfield, A. K., Dealy, J. A., & Keitner, G. I. (2013). Family functioning and income: Does low-income status impact family functioning? *The Family Journal*, 21(3), 297- 305.
- Nick Sculli, Assessing the Counseling Needs of High School Students: The Role of Needs Assessments in Comprehensive School Counseling Programs (CSCPs) and the ASCA National Model, The College at Brockport, State University of New York, N Sculli-2۰۱۱ - soar.suny.edu.
- Richard Blake, (2018). *Assessing the Counseling Needs of Older Persons*, Pages 188-193 | Published online: 16 Jul 2018.
- Ritchie, Martin H.; Partin, Ronald L. (1994). *Parent Education and Consultation Activities of School Counselors*. *School Counselor*, v41 n3 p165-70 Jan 1994.
- Shakurnia A, Borvayeh H, Elhampour H. (2015). Guidance and counseling needs of students in Ahvaz Jundishapur University of Medical Sciences. *Iran J Med Edu.*14(11):922-32.
- Shannon McCarthy and Dayna Watson. (2018). University of Alabama at Birmingham, A New Typology: Four Perspectives of School Counselor Involvement with Families, S McCarthy, D Watson - *Journal of School Counseling*, - ERIC.
- Stufflebeam, D. L., McCormick, C. H., Brinkerhoff, R. O., & Nelson, C. O. (2012). *Conducting educational needs assessments* (Vol. 10). Springer Science & Business Media.
- Ulusoy YÖ, Varlıklı G, Dağ F, Sahranç Ü, Turan H. (2014). Determination of the needs of university students for psychological counseling and guidance services: The case of Kocaeli University, Turkey. *Edu Res Rev.*9(10):286-93.
- Woods, S. B., Roberson, P. N., & Priest, J. B. (2020). Family emotional climate and health: Testing conveyance of effects via psychobiological mediators. *Personal Relationships*, 27(3), 674-707.

استناد به این مقاله: وطن دوست، حجت‌اله؛ مردانی راد، مزگان، جوادی، محمدجعفر. قنبری‌پناه، افسانه. (۱۴۰۳). شناسایی نیازهای مشاوره‌ای والدین دانش‌آموزان دوره اول متوسطه به‌منظور تدوین بسته آموزشی و راهنمای

DOI: اجرای، فصلنامه فرهنگ مشاوره و روان‌درمانی، ۱۵(۵۸)، ۱۸۷-۲۳۲.
۱۰.۲۲۰۵۴/qccpc.2024.75422.3181

Counseling Culture and Psychotherapy is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License.